

Dissabte passat, a l'eixida d'esmorzar, va abordar-me un individu prim, amb el cap coronat per dues entrades més solemnes que les d'un concert de la Royal Philharmonic Orchestra, ulleres rodones (oi que ho heu endevinat?) i nas de pebrera (de pebrera roja, s'entén). Tenia la pell colrada per l'abundància de sol i una veu que trontollava quan havia de pronunciar la erre. Va presentar-se amb un nom que no vaig entendre (McUmba o McAper o quelcom semblant) i va recalcar, si no vaig entendre malament, que era doctor en arqueologia per la Universitat d'Inverness, allà a prop dels Highlands escocesos. Va convidar-me a un cafè (o potser va preguntar-me simplement si volia fer-ne un, sense especificar a costa de qui, ja que, al capdavant vaig haver de pagar jo, el meu cafè i el whisky, escocès, és clar, que es va beure). Era dipositari, va dir-me, d'una troballa d'importància cabdal. Una troballa que havia de canviar la Història. L'havia descoberta mentre practicava bicicleta de muntanya pel nostre terme, no sé si al fons del barranc del camí les Voltes o una volta agafes el camí Fondo, més o menys a l'alçada de no sé quin barranc. Tant se val. És el cas, però, que un gos espantat l'havia fet caure de la muntura, després de distints cops de manillar que es revelaren infructuosos per endreçar-ne el rumb, i els seus ossos (embolicats de carn i de múscul, cal precisar, i també de pell) anaren a topar contra una superfície que el seu cap d'arqueòleg expert (estigué amb sir Howard Carter quan aquest descobrí la tomba de Tutankhamon o almenys n'havia vist un documental) detectà a l'instant com inusual. Bé, cal advertir, en honor a la veritat, que la presa de consciència no fou instantània, ja que l'insigne arqueòleg escocès hagué d'esperar a recobrar el coneixement abans d'adonar-se'n. D'una manera o d'una altra, és el cas que, ja recuperat de l'ensurt, començà a gratar la terra amb les ungles per tal de descobrir la meravella responsable del clinxo prominent que encara llua quan va trobar-me a l'eixida del meu esmorzar.

En aquest punt, el misteriós personatge em féu una llarguíssima digressió (que no vaig a reproduir-vos, per pietat cap a vosaltres) sobre el paper de la casualitat en la ciència i com, sense la poma que li caigué a Newton al cap (la qual no estava clar si era golden o reineta) o l'aparatós llum que distraqué l'atenció de Galileo amb el seu moviment rotatori, la ciència encara estaria en bolquers. I amb ella, l'home, conclouïa amb èmfasi, i amb ella, l'home. A continuació, deixà que el silenci li afegira solemnitat a la revelació que anava a fer-me. Se'l notava emocionat: la veu ja no sols trontollava quan pronunciava la erre, sinó que ara es menjava la meitat de les vocals accentuades gràficament, sofria convulsions en atacar la g i confonia sovint la ele amb la eme i aquesta amb la ene. El nas, afectat per un sobtat atac d'esternuts, se li marcava com

LA PEDRA

si la pebrera, més que tendra, haguera estat escalivada. Per les dues solemnes entrades que abocaven al front, sortia un trànsit espès (de cap de setmana llarg, vaig figurar-me) de regalims de suor. Va demanar un altre whisky.

Deixà ballar els glaçons una estona i va traure's una foto de la butxaca interior de la jaqueta. Va mostrar-me emocionat la troballa i, a l'instant, va demanar-me'n opinió.

- Una prova rotunda, no és cert? -va preguntar-me.

- Home, rotunda, sí que és, sí -vaig respondre-li.

La foto mostrava una pedra de grans dimensions, semisoterrada en el que semblava un sol ric en humus, si havíem de fer cas a les pells de poma, cagarulles de pardal i restes d'entrepà (del qual sobresortia una llenca de mortadel·la amb olives en absolut menyspreable) que esperaven per enriquir-ne encara més el component orgànic.

La part emergent de la pedra, tampoc a estalvi de la funesta signatura pringosa dels ocells, aparentava ser llisa, com si volguera imitar una llosa, i mostrava ratlles indeterminades sobre la superfície clara.

- Sabeu que hi diu? -va demanar-me senyalant les incisions sobre la pedra.

- ...

- És la prova definitiva.

- ...

- És tracta d'un informe del conseller de la Vila, don Joachim Jesús Gràcies, cavaller de la família dels Jesús de Natzarè (Portugal) i prohoms que fou d'aquest Vila en els

anys pretèrits de la conquesta. Males llengües diuen que era mercenari, d'altres que en realitat era frare mercedari i encara algunes afirmen que tenia posat un negoci de merceria: fils de lli, peces de cotó, teles d'holanda, cordons per a anuar els hàbits, ja sap, una botiga molt comuna a l'Edat Mitjana. L'informe està escrit a petició del batlle de la Vila, el senyor Vicent Cinquanta, qui, cansat de les disputes entre veïns per la naturalesa de la llengua que parlen, li demana en pergami que es conserva a l'Arxiu Municipal algunes idees per solucionar d'una volta aquesta querella. La incògnita és perquè don Joachim Jesús Gràcies es va servir de la pedra quan li haguera resultat més senzill fer l'informe sobre pergami. Potser per assegurar-se la perdurabilitat de les idees que hi manifestava.

- Home, és comprensible, -vaig admetre. I que hi diu el document, o siga la pedra? -vaig preguntar-li sense intenció de resultar original i, sobretot, per traure-li del cap la idea de demanar un altre whisky que m'havia semblat que ell començava a considerar seriosament.

- El document parla de l'existència d'un avantpassat comú a tots els pobles que habitaren aquestes terres abans de la invasió romana i del qual se n'han trobat alguns vestigis (un parell de factures de la llum fossilitzades i una olla exprés de granit gairebé completa). Els experts de l'època el definirem com "homo santxotximensis" i segons asseguruen fonts ben informades és l'antecesor dels ibers. Fins ací res nou: el gros és que està documentat, segons assegura en la pedra don Joachim Jesús Gràcies, que l'homo santxotximensis ja sabia dir "xe, quina orxata". S'imagina?

- Home, devia fer calor, també, en l'Antiguitat -vaig contestar sense saber que en realitat es tractava d'una pregunta retòrica.

- I això, com qualsevol ment simple és capaç de deduir, significa que, quan vingueren els romans i, per tant, quan vingueren els àrabs i, sobretot, quan vingueren els catalans, ací ja es parlava valencià. Aquesta pedra ho prova.

Vaig pagar els whiskys i el cafè i vaig eixir al sol del carrer. Quan, ben capficat pel cost de la factura, vaig reprendre el pas, una veu em sonà a l'esquena.

- De què el coneixes tu, a aquest paio?

I fou aleshores que em contà que Marc Garcia, conegut popularment com Marc Eòleg per la seua afició a col·leccionar tota mena de pedres, havia treballat molts hiverns a la Macaper com a muntador del model Jailant. El feren fora quan l'afició pel whisky McInley superà la seua devoció per la Macaper. Des d'aleshores, em digué, anava a la terra, sense estalviar-se, però, unes paradetes en cada bar que li venia de camí. Malgrat tot, no deixava de tenir els seus seguidors.